

A „KELET” előfizetési díja:
Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva
Égész évre 16 frt.
Félévre 8 „
Negyedévre 4 „
Egy hóra helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

Szerkesztői szállítás:
Főttér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

A mi jubileumunk.

Feljött végre az erdélyi részek csillaga is. Nem tudunk kifejezést találni azon ószinte örömeink, melyet bennünk a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium által az erdélyi részek anyagi felvirágzása érdekében fogantatba vett intézkedések keltenek fel. Egy nap két ünnepes esemény az erdélyi részekre nézve. Az egyik a birtokrendezés tárgyalásának összehívott enquete s a másik a miniszterium azon elhatározása, hogy Tordán az erdélyi részekre nézve egy törzsnáj fog felállítani.

Már magában e két tény elégséges bizonyítéka annak, hogy a Kemény Gábor miniszterségéhez kötött szép reményeinkben nem csalatkozunk s Erdélynek nincs oka megbánni, hogy ellenzéki szappanbuborékok után nem szaladgál.

Erek óta küzdünk a meghallgattatás re ménytelenségével, évek óta zaklatunk minden felé sokszor a méltatlanság keserűségével, hogy vessenek ügyet e szegény erdélyi rész anyagi állapotaira, mert mód nélkül pusztulunk s ha sokáig így tart, még helyre sem lehet hozni az elkövetett mulasztásokat. A kik azonban a miniszteri székekben ültek, nem ismerték a mi sajátos viszonyainkat s a báronyszék nem olyan, mint a falusi földes ur pipázó karosszéke, a melyben ülve kényelmesen meg lehetne tanulni és is megmenni, a mit addig nem tudtunk. Országos képviselőink pedig — ne palástoljuk a valót — nem léptek fel olyan erélylyel és egyetértéssel, mint a milyen ilyenmü életbevágó reformok keresztülvitelére szükséges lett volna. És ha merültek is fel olykor hangok, hogy itt valamit multhatatlanul tenni kell, királyhágóntuli testvéreink mosolyogtak a mi különleges panaszaink felett, nem tudván megérteni, hogy egy háromszázadon át tartó különlet nálunk előtő sajátos állapotokat teremtet s hogy az alföldi sík pusztát és e girbe-görbe tartományt nem lehet mindenben azon egy törvénnyel kormányozni.

Lapunk azonban, habár jól tudta, hogy egyáltalán nem áll módjában a királyhágóntuli közvéleményt kiforgatni sarkaiabol, bizva benne, hogy gutta cavat lapidem, kitartóan és állandóan fejtegette a reform szükségességét s követelte keresztülvitelét. Végre a sors

A „KELET” TÁRCZÁJA.

A keresztanya.

Elbeszélés.

Írta:

VAUTIER GYÖRGY.

(Folytatás.)

V.

Midőn ütötte tiz órát, Marcel megérkezett; Mielte bémant értesíteni ittlétéről Johannát, ki még nem jött volt ki Klaudia szobájából: zajtalan lassu léptekkel ment be, s mielőtt megmutatta volna magát, hallgatódzott és vizsgáldott egy kicsit.

— És miből merited e meggyőződést, hogy ő is ugy szeret téged, miként te szereted őt? kérdezte Johanna.

— Szívemből és emlékeimből.
— Tudod-e azt, hogy a párisi nagy világ, melynek közepette élsz, o bizonyosan, telve van szép kaczer nőkkel, kik oly csáberővel bírnak, hogy annak kevés férfi tudott még ellentállni?

— Bizonyos vagyok benne, hogy ha talál is nálamál szebb és kedvesebb nőket, azokat még sem tudta volna szeretni.

— Hiszed-e egész biztosággal, hogy azok közül egyik sem érezhetet iránta szerelmet, s ne kísértette volna meg teljes erejéből, hogy viszont megyerje szívét?

— A dolog lehetséges, de engem azért nem ijeszt meg.

— Mit tennél akkor, ha megmutatnám őt neked, egy más hölgy lábainál térdelve?

— Oh! borzasztó kint éreznek. . . .

— Nő ládó.

— De azon perczen azon fogadásra gon-

szóvetségesévé lett e szegény országgrészek s báró Kemény Gábor ált a minket legközelebből érdeklő: földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteri székbe s mint a ki tapasztalatból jól ismerte viszonyainkat, legelső gondjaivá égő sebeink orvoslását tette.

Édes kicsiny a rész, a mit e szerény vidéki lap magának a netaláni sikerből követelhet, de lehetetlen magáért e sokat fagatott országgrészt is elpálostolunk legbensőbb örömeinket, hogy az ige testlé kezd válni s például a birtokrendezés és tagosítás tárgyában a miniszter ur által összehívott tanácskozásaiiban épen azon elvek nyilatkoztak a tulnyomó többség részéről, melyeket e lap képviselt.

A mint alább olvashatni, az értekezlet nagy többsége: Tisza László, Hilibi Gaál János, b. Bánffy Dezső, Tibád Antal, b. Kemény János, gr. Schweinitz Gyula, gr. Bethlen András, Paget János egyhangulag elítelték és tarthatatlannak jelentették ki a birtokrendezésben és tagosításban eddig követett eljárást; követelik, hogy e fontos nemzetgazdasági thema ne csak jogi kérdésnek tekintessék és végrehajtására külön közegek szerveztessenek. Általánosnak mondható az értekezlet azon kijelentése, hogy a perrendtartási formák voltak eddig legnagyobb akadályai a birtokrendezésnek, tehát ezektől a lehetőség mérvéig szabadulni kell. Egyetértett az értekezlet abban is, hogy a rendezési költségek fedezésének jelenlegi módja és nagysága szintén egyik nyomos oka a tagosítástól való tartózkodásnak s e tekintetben is új rendszabályokra van szükség.

Csupán Bokros Elek, városunk képviselője volt majdnem egyes-egyedül, ki a jelenlegi rendszert jónak találta s nem kíván rendszerváltoztatást, csupán a meglevőnek keretén belül megfelelő módosításokat. Városunknak nagyrabecsült képviselője e mellett még azt a meglehetősen merész állítást is kockáztatta, hogy az erdélyi részekben az intelligensebb és vagyonosabb községekben a tagosítás már 1871. előtt megtörtént, a fennmaradt szegényebb községek pedig azt pénzhány miatt nem tudták fogantatosítani s a tagosítások száma azóta még sem apadt.

Nem szándékunk ez alkalommal bővebb vitatásába bocsátkozni az értekezleten felmerült nézeteknek, de lehetetlen elfojtanunk a fennebbi állításra egy pár rövid észrevételt.

dolnák, melyet esküvel erősítve tett nekem, mikor elváltunk. Hozzá menék s így szólóknak hozzá:
— Jakab itt vagyok! És soha többet nem nézve azon nőre, sem nem szólna hozzá egy szót is . . .

Klaudia hirtelen elhallgatott, meglepetve a különös kifejezés által, mely Johanna arcán egyszerre feltűnt.

— Valami olyat mondtam keresztanyám, mi nem volt telezésére? Most megint éppen ugy néz ki, mint tegnap a vonaton, mikor megmutattam a Jakab arczképét . . .

Johanna nem felelt; fejét lehajtottá; fölig nyitott szemeivel valami képzelt alakot látszott követni, az ablakon belővel széles fény sugarajzó pór parányai között. Mielte szomoruan látva, hogy ezuttal nem hall már semmit többet, előlépett:

— Aubry ur várja asszonyomat a boulevardban.

Johanna felállt: Már itt van!
Klaudia, ki figyelemmel kísérte mozdulatát, kétségbeesetten ölelte őt át:

— Keresztatyám jön nemde, hogy elvigyen Pivier asszonyhoz? . . . Keresztanyám kérem, könyörgök, tartson itt magánál! itt, a kegyed és a Jakab körében! Kegyed nem akarhatja, hogy szerencsétlenül legyek. Midőn a minap belépett kegyed ama csunya sötét házba, akkor, midőn anynyira kétségbe voltam esve, az első perczen tudtam, hogy megmentésemre jött oda . . . Atyám mikor még kicsiny voltam, ugy beszélt kegyedről, mint jószágos tünderről, ki jelen volt születésemnél s ki boldogságot fogja eszközölni . . . Azért láthatta is kegyed, hogy nem tudtam szívélyes szavainak ellentállni, egészen átadtam magamat, követtem kegyedet . . . Tegnap azt mondtotta, hogy szülőim rubázták át kegyedre a hatalmat, melylyel felettem bir, hogy helyettesíteni fogja őket ezuttal, hogy meg fogja tenni érettem mind azt, mit ők tennének, hogy édes leánya leendek . . .

Johanna, ki előbb védekezett a szenvedélyes

AZ ÉRTÉKESBB CIKKEK DIJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Az intelligencia és vagyonosság viszonylagos kérdés, de épen azért a mi viszonyainkhoz mérten szabandó meg, ebből kifolyólag bátrak vagyunk emlékeztetni mélyen tisztelt képviselőnk, hogy épen saját városa, Kolozsvár, nem tagosított maig se, pedig az erdélyi részekben a legintelligensebb és bizonyára egyike volna a vagyonosabbaknak is.

Különb is nem az itt a kérdés, hogy apadt-e a tagosítások száma 71 óta, vagy se, mert se az előtt, se azután nem mertek a községek tagosítani, hanem, hogy miként segítsünk azon a közgazdasági nagy calamitáson, miszerint mondhatni az erdélyi rész egészen tagosítatlan a 10 évekig nyuló perek és óriási tagosítási költségek miatt.

Ép oly kevésbé osztozhatunk t. képviselőnknek azon állításában, hogy a kényszer-tagosítás azon káros következményeket vonná maga után, hogy beruházások nem történnek, betáblázott követelések felmondatlanak, hiszen ha ez áll a kényszer-tagosításra, akkor állania kell az önkényesre is, annyival inkább, mert az utóbbi évekig tartó perekre ad alkalmat.

A fenálló törvénynek azonban egyáltalán alig akadt védője még az értekezleten, ha csak nem számítottuk oda Szentgyörgyi Imre osztálytanácsos urat, ki azzal védte a törvény helyes voltát, mert elő ennek „kategorikus intézkedései idezik elő azon minden oldalról nyilvánuló óhaj, annak szükségét, hogy gyors, egyszerű, lehetőleg olcsó eljárással szaktertellemmel bíró közegek siettessék és enyhítsék a krízis lefolyását” — más szavakkal a törvénynek az a jó oldala, hogy meggyőzte a lakosságot sajátrosszaságáról s felkeltötte a vágyat, hogy másat csináljanak helyette.

A két jogászon, a kitűnő ügyvédén és derék bírón kívül azonban, senki se védte a fenálló eljárást s mindenesetre jellemző, hogy a mig a jogászok harezoltak a jogért, a praktikus földbirtokosok, a kiké a jog, szívesen lemondtak azon védelemről, a mit nekik e tekintetben a jelenlegi perrendtartás nyújt, csakhogy jövedelmezőleg használhassák tulajdonukat.

Szóval az értekezlet eddigi tanácskozása is igen kedvező benyomást fog tenni az összes erdélyi rész k földbirtokosaira s mint egy jobb jövő első derűjét melegen üdvözlöjük azt. — Justus.

ölelés ellenében, ki béhunyta szemeit, hogy ne lássa keresztleánya könnyeit, Johanna most meghatottan, gyöngéd szeretettel tekintett le rá:

— Na félj semmit Klaudia, meg fogom tartani ígéreteimet; leányom, édes leányom leszesz, magamnál tartalak, bár mi történjen is.

Klaudia engedelmesen követte most keresztanyját a boudoir küszöbén, midőn Johanna felémelte az ajtó függönyét, habozva megállt, megpillantva Marcelt, kit nem ismert fel, Johanna gyöngéden megérintve vállát félbe sugta:

— Menj gyorsan, öleld meg őt.

Klaudia bátran félje tartott s oszokra nyujtotta homlokát. Marcel határozatlanul, kissé zavartan szemlélte e szép fiatal leányt, ki annyira különbözött azon gyermekarczától, melynek emléke élt benne; végre mégis csak megölelte s a tartózkodás és tisztelet árnyalata vegyült nyájaskodása közé; midőn ismét Johannára tekintett, szomorú mosolyt látott végig vonulni a színésznő arczán.

Jó nagy gyermekünk van kedves barátom, öregszünk mindketten.

Ekkor a Marcel karjára vetett felöltő tűnt szemébe s a derékára övedzett utitáska.

— Szabadítsa meg magát e felesleges cikkekől, szől.

— Nincs vesztetni való időnk; egy óra mulva indul a vonat.

— A vonat Klaudia nélkül fog elindulni.

Klaudia kedves édesgetéssel fektette oda arczát a Johanna vállára: Köszönöm keresztanyám! Azután Johanna alig észrevehető intésének engedelmeskedve, oda lépett Marcel elé, hávval ragadta meg mindkét kezét s szólt: — Köszönöm keresztatyám!

Enek ugyan nagy kedve lett volna megharagudni, de e váratlan gyöngéd mozdulat, mely ellen nem volt ideje magát oltalomba helyezni, zavarba hozta s lefegyverezte őt.

E vén nőten férfi, oly valami édes motszannatot érzett támadni szívében, mely eddigelő egészen ismeretlen volt előtte, hogy rossz kedvét ki-

Az erdélyi birtokviszonyok rendezése

tárgyában összehívott enquete tanácskozmány április 28-án tartott első üléséről a következő közleményeket vettük.

Részt vettek a tanácskozmányban Kemény Gábor b. miniszter elnöklöte alatt, mint a miniszter által meghívottak, Bánffy Dezső b. szolnok-dobokai főispán, Bethlen Andor gr., Kemény János b. Lészay Lajos és Tisza László országgyűlési képviselők; továbbá Szabó József az erdélyi gazdasági egylet alelnöke; — Paget János és Schweinitz Gyula Gyula gr. nagybirtokosok; — Hilibi Gál János legf. ítélőszéki bíró, Bokross Elek országgyűlési képviselő és Velics Lajos mérnök, az erd. gazd. egylet képviselője. Az igazságügyminiszterium részéről: Szentgyörgyi Imre legf. ítélőszéki bíró és Davány Henrik miniszter. tanácsos, a központi telekkönyvvivő hivatal főnöke. Az ipar-, földmívelés és kereskedelmi miniszterium részéről Kozma Ferencz min. tanácsos, jegyzők: Bernát István és Lederer Sándor miniszteri fogalmazók.

Kemény Gábor b. miniszter az értekezletet következő beszéddel nyitotta meg:

Fogadják köszönetemet, hogy felhívásomnak engedve ezen fontos kérdések tárgyalása végett oly messze földről ide fáradtak. Sokszor hallottam, hogy Magyarországon az autonomia iránti benső érzék nyomai enyészni kezdenek: én, istennek hála, ugy tapasztaltam, hogy valahányszor valóban fontos ügyekben hivatik fel a magyar ember, mindig enged a felhívásnak és a közérdek eléig nyomos előtte mindig, hogy közreműködését tőle meg ne vonja, és tartsa isten ezt soká, mert igazgatásunk alapját ez képezi!

Engedje a tisztelt értekezlet, hogy néhány rövid szóval vázoljam ez értekezlet genésítését és feladatát. Az erdélyi gazd. egyesület már hivatalbeli elődeimhez nyujtott be emlékiratokat. Erdély általános közgazdasági viszonyairól, s közvetlen elődöm Trefort miniszter ur által kilátásba lőn helyezve egy ezen kérdésekkel foglalkozó értekezlet összehívása. Szívesen fogadtam ezen eszmét, részemről is kíváncsnak találván ezen rendkívül fontos kérdések megvitatását. Nem arról van szó, hogy Erdélynek valami külön előnyök biztosításának, mert ha nem vonható is kétségbe, hogy a birtokrendezésnél még az anyaországban is sok kérdés várja megoldását, még is el kell ismerünk, hogy tekintve épen az ottani különleges állapotokat. Erdélyben a birtokrendezés nehezebb s

öntse, megvárta, mig Klaudia negyed órai vidám társalgás után kissé messzebb távozott tőle, vonzatva a sok csinos apróság és köztük értékes műtárgyak által, melyeket maga körül felhalmozva látott s melyek, kíváncsisága kielégítése után, a meglepetés és csodálat felkiáltásait csalták ajkaira.

Az első dorgáló szavaknál, melyeket Marcel kiejtett, Johanna szavába vágott:

— Ön le van győzve; valjába őszintén vereségét s ne igyekezzék rajtam állani bosszút érte.

— Tudja-e kegyed, hogy holnap, meglehet ma még közbe fog lépni a hatóság?

— Nem kívánom, hogy ön büntáram legyen; ha a törvényszék beleegyezik e dologba, fogom tudni védeni magamat egyedül is.

— Kegyed elhatározta volt, hogy egész ildommal véget fog vetni ez esztelen kalandnak.

— Sok dolog jelent meg nekem tegnap óta valódi színében, melyek eddig merőben rejtve voltak előttem.

— Minő dolgok? Magyarázza ki magát Johanna.

— Ön ugy sem értene meg, magam is alig birom megérteni, hogy mi megy végbe szívemben. Tegnap magammal hoztam e gyermeket, gondolkodás nélkül engedve a felbőrdt számalom érzetnek azon őszinte hitben, hogy kötelességem így cselekedni . . . Mióta itt van házamban, oly különös átalakulás történt velem . . . magam sem tudom megmondani minő . . . Fájdalmas és egy-szersmind édes érzés az . . .

Emlékszik-e arra, midőn egy este, a színháznál voltunk s a társalgó terem erkélyén állva, egy ott előhaladó férfit, egy szegényesen öltözött munkást mutatott nekem, kinek külseje épen nem keltette föl ön irigységét; az ember nehezen haladt, kinosan meggörnyedve két könyv posztag gyermek terbe alatt, kiket napközben elnyomott az álom s kiket vállain czipelt haza, nyaka köré négy kis meztelen kar fűződött, mint valami nyaklánc . . . Ön akkor így szólt hoz-

Hirdetési díjak

Határoz hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknel külön kedvezményt is nyujt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasenstein et Vogler (Wallische gasse 10.) Bud. Mosse Publicistische Bureau Budapestben Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberge A. V. hirdetések felvételéi irod Budapestben Szeriatér 5. sz.

Nyiltéri cikkeek

gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

masutt alig ismert akadályokkal küzd, az ország Királyhágón inneni részeiben alkalmazásban levő törvények ott a viszonyok eltérő voltánál fogva pedig merőben alkalmazhatatlanok. Ki kell deríteniük miben rejlik ezen nehézségek oka, talán az illető törvényekben, az arányosítás és tagosítás közt létező kapcsolatlanban, vagy pedig az eljárás nehézségében stb. mind oly kérdések, melyek megérdemlik, hogy minél gyorsabb és kedvezőbb megoldást nyerjenek.

Legyen szabad még röviden kiemelnem azon intenciót, mely a kérdőpontok összeállításánál vezérelt.

Az erdélyi gazdasági egyesület emlékirataiban előadtak nem csupán ezen kérdésekre terjeszkedtek ki, hanem ezenkívül az ipar, kereskedelem, sőt a szociális viszonyokat is érintették. Tisztelt értekezlet, ha sokat markolunk, keveset szorítunk, ha a főbb speciális kérdések tisztázása lesznek hozva, a részletekben elérendő practikus eredmény annál nagyobb lesz. Ezért foglalkozunk előbb kiválólag a tagosítással. Ha marad idő, foglalkozhatunk azután egyéb felvetett kérdéseivel is a gazdasági egyletnek.

Mondják ki nézeteiket nyíltan és őszintén minden tartózkodás nélkül. Nincs jogom és nem is akarok semminemű pressiót gyakorolni, hanem különböző önálló szakértői taglalások meghallgatása által az ügy állását felderíteni.

Nem lehet arról szó, hogy minden, mi itt elmondatik, érvényesüljön: az értekezlet feladata véleményt nyilvánítani, hogy mi és miként történjék, az a kormány dolga.

Fogadják még egyszer őszinte köszönetemet, s áttérve a tárgyra, kitűzöm a mintegy általános bevezetésül szolgáló első kérdést.

1. Minek tulajdonítható, hogy a birtokrendezési, tagosítási, arányosítási ügyek menete Erdélyben különösen az 1871, LIII, LIV., LV. t. cz. életbeletétele óta szám és eredmény tekintetében folyton kedvezőtlenebb?

Tisza László az erdélyi gazd. egyesület nevében köszönetét fejezi ki miniszter urnak különösen azért is, hogy az enquete tárgyalásának alapját képező kérdések a tulajdonképeni birtokrendezési kérdéseken kívül az egyesület által felvetett tárgyra is kiterjesszenedek; hiszi, hogy az esetleg ellenmondó nézetek tisztázásánál, kiegyenlítését elősegítvén, a jelen értekezlet Erdély viszonyaira átvés hatással leend. Nézete szerint a feladat kettős. Fel kell deríteni először mi volna a legjobb s más részről, hogy a jelen viszonyok között mi volna a legsürgősebben keresztülvendő.

zám: Ime ott megy egy boldog ember, kinek sorát irigylem!

Én a helyzetnek neveltséges oldalát fogtam fel, s gyönyöldöttem vele, ön pedig megharagudt reám . . . Nagyot hibáztam akkor, most érzem és beismerem.

S Johanna hirtelen megváltoztatva módorát, felborzolta kissé széke haját, egészen más hangon mondá:

— Nézze csak itt halfülem mögött, milyen ősz hajfűrtöm van.

Marcel megcsóválta fejét: — Kegyed a legsajátságosabb nő a világon . . .

— Tegnap ugyan e helyben tiltotta meg egész haraggal, hogy az eltelt évek számát emlegetsem.

— Igen, tegnap még nem tudtam . . .

— Tehát végleg el van határozva? Kegyed magánál tartja Klaudiát?

— Már megmondtam szándékomat.

— Ha nagy baja származnék ebből kegyednek, kérem emlékezzék vissza, hogy én minden töleim kitelhetől elkövettem a dolog meggátolására.

— Nem fogom elfeledni. Marcel ismét karjára vatta felöltőjét, felcsatolta uti táskáját s elbucszott Johannától. Menet közben, midőn közel volt már a rácsos kapuhoz, hirtelen felpillantott mert egy úde hang vidáman kiáltotta: Keresztatyám! keresztatyám! Még oly kevésbé volt hozzászokva ez új czimhez, hogy pár másod percre volt szükség, míg megértette, hogy e megszólítás őt illeti, és előbb hirtelen körülnézett, ha nincs-e még más valaki is ott körülö. Meglepetése hangos kacajra ingerlő Klaudiát, ki örülve, vidám tréfája sikerültén, most kidugta fejét az erkélyen álló virágzó bokrok és fácskák ágai közt, melyek mögé rejtette volt magát, komoly magatartással és nagyon mélyen meghajította magát kere ztatya elé, s azután egészen gyermekded bájjal csókot hányva kezeivel feléje, állt.

(Folyt. köv.)

Lészay Lajos nézete szerint az idézett t. ez. nem egészen véve oka a kedvezőtlen helyzetnek; ezek az igazs. miniszteri rendeletekkel együtt fenntartották a régi eljárást, melynek legfőbb hátránya a pertári eljárás meghosszabbítása, melyből aztán a felebbeségek végtele sor eredt. Az okok a közéletben is keresendők, ilyen a kisbirtokosoknak ellenszere a tagosítás iránt, a birtok értékének csökkenése, szóval az általános elszegényedés; épen mert ezeknek is kell küdeni, nem tette meg a törvényhozás mindazon jót, mit megtenni módjában lett volna.

Nézete az, hogy a peres rendes eljárás és pertári kezelés helyett sommas nyomatot tényszerű kötelező, a tárgyalást vezető bíró utasítások, hogy minden segédadatot hivatalból szerezzon be, a bizonyítási eljárást hivatalból vegye foganatba, s ezek alapján nyilvánul ellenléte még a tárgyalás folyamán kiegyenlítettessék. A költségek kivételével tiz hold leszámítandó, a többire pedig egyenlőitessék; a katasztrális fölmérésnek a birtokállás alapjául elfogadandó, ha államérőnkök alkalmaztatásának, összekötendő a culturmérnöki intézménnyel, végül ezen elveknek rendelté uton leendő keresztülvitelére minél tágabbkörű felhatalmazás a miniszter számára.

Tiszta László a baj okát theoretikai gyakorlati szempontból fogja fel. A mostani eljárás, már alapjában nem felel meg a birtokrendezés eszméjének annyiban, a mennyiben a közigazgatási és jogi teendőket összezsavartatták. A birtokrendezés pedig kiválólag gazdasági kérdés, tehát a törvényezések illetékessége csupán az itt mellesleges jogi kérdések eldöntésére lett volna korlátozandó. Gyakorlati szempontból oka a pertári kezelés, kevés az urbéri ügyeket intéző bírák száma és ezen kevés is másnemű ügyekkel is van terhelve. Oka továbbá a pénztelenség. Akadályozza még a tagosítás haladását a hosszadalmaságtól és általában az azzal járó kellemetlenségektől való félelem. Nézete szerint az eljárás alapelvei módosítandók, úgy hogy a költségek kivételével méltányosabb arányra fektetessék, hogy szakértő mérnökök alkalmazassanak és különösen a culturmérnöki intézmény kitelhetőleg fejlesztessék, nagyobb számu erre képes egyének alkalmazásával.

Hilbly Gaál János. Összes bajaink oka, hogy az elmélet volt irányadó ezen kérdések intézésénél. Ha azt akarjuk, hogy a mulasztások némileg is helyrehozatalának, a helyszínen működő, egyenesen csakis e célra rendelt, más bírói teendőkkel nem terhelt bizottságokra van szükség, mint ez Nassau hercegségben oly sikeresen alkalmaztatott. Földosztatással mire sem megyünk, hanem gyökeres rendszerváltoztatást követel.

Bánffy Dezső b. Mindazokra nézve, a mi a vonatkozó törvények hiányosságára mondható, osztózik az előtte szólók nézeteiben. Hibás az alapelv, mely szerint a birtokrendezés kiválólag magánjogi kérdésnek kvalifikáltatott, de épen oly hibás azt csupán nemzetgazdasági kérdésnek tekinteni. A kérdés kettős természetéből kifolyólag nézete szerint a becslés és hitelesítés lenne a bíróságnál meghagyandó, a kérdéseknek gazdasági szempontból leendő eldöntése céljából pedig kerülendők működő helyi bizottságok állításának föl. Az államérdeke követeli a stabil kataszterkeresztülvitelét. Stabil kataszter pedig a mi viszonyaink között a birtokrendezés és tagosítás keresztülvitele előtt nem hozható be. Kimondja, hogy a vonatkozó törvények és rendeletekben elfogadott helytelen magánjogi alapelv folytán ezek keretén belül gyökeres orvoslás nem remélhető. Gyökeres rendváltoztatást kíván, nem barátja azonban az obligat tagosításnak; óhajtja, hogy legyenek felvilágosító, buzdító, de ne kényszerítő közegek.

Tibád Antal: három körülményben látja a bajok okát:

a) A minimumnak $\frac{1}{2}$ megállapítása, mely legtöbb esetben össze nem hozható;

b) a kisbirtokosok ellenszere a tagosítás iránt;

c) azon körülmény, hogy a tagosításnál a birtokosok az előleget kötelesek adni. Legfőbb teendő új eljárást készíteni, melynél az alapelv a sommas szóbeli eljárás legyen a fölébbeségek lehető megszüntetésével.

Kemény János b. szintén a törvényt tartja a kedvezőtlen helyzet okának, csak hogy szerint a törvény akkor hibázott el, midőn az igazságügyi reszortba osztatott be, holott rendeltetésénél fogva a földmívelési miniszterium hatáskörébe tartozik. Nevelte ez irányban a kedvezőtlen állapotot a jogszolgáltatásnak a közigazgatástól történt teljes elválasztása. Utal továbbá azon vizsgálásra, hogy a tagosítás költségeit a fenálló kulcs szerint kizárólag a volt földesurak volt jobbgyaikért és ennél fogva nemcsak egyes esetekben, hanem gyakran oly földesurak kénytelenek viselni, kik az illető községekben a tagosítás keresztülvitelére alkalmával ingatlanul egyáltalán nem is bírnak, vagy pedig oly csekély mérvben bírnak, hogy a költségek ingatlanuk értékét többszörösen fölülmúlják, hozzájárul még ehhez, hogy az ily ingatlan épen a rajta levő teher miatt át sem ruházható.

Nézete szerint a jelenlegi tagosítási peres eljárás megszüntendő, helyette nyomozó eljárás léptetendő életbe. Ne torzítsuk ki javaslatunkat felette gyökeres átalakításokra, addig is azonban, míg teljesen jót nem teremthetünk, iparkod-

junk a létező rosszat lehetőleg fokozatosan javítani.

Schweinitz Gyula gr.: Az erdélyi hirtokállapotokat számokkal kívánja megvilágítani; a mai erdélyi részek magukban foglalnak 9.776.296 cat. holdat, a terület 10.692.432 parcellára osztlik szét. 1857-ben volt Erdélyben 8.994.510 parcella, ezek száma 1857 óta 1.097.912-vel szaporodott, úgy, hogy ma egy parcellára 1456 négyzetögl esik.

Azok ellen, kik azt állítják, hogy a jelenlegi törvény és tagosítási eljárás nem rossz, a következő számokat hozza fel: a kolozsvári kat. igazgatóság kerületében van 1317 község, ezek közül mintegy 7.4% község tagosítva van, 6.15% községben most foly a tagosítás, ellenben 86.41% községben még híre sincs. A n.-szabeni kat. igazgatóság területén van 1211 község, ezekből 29 van tagosítva, és 54-ben van folyamatban; összesen tehát a 2528 kat. község közül 207 községben történt meg a birtokszabályozás, vagyis az összes községek m. e. 8%-ában; hogy hová vezetett a hiányos eljárás, ezen számok eléggé igazolják.

Bajaink főoka, hogy 1-ször a tagosítást nem tekintették főfontosságú gazdasági kérdésnek, hanem perkerészt csinálták belőle; 2-szor, hogy specialis hatóságok nem állítottak fel; 3-szor, hogy kevés szakértő mérnöknek van. Nézete szerint első minden körülmények közt a birtokrendezés és csak ezután következnek a tagosítás, azt hiszi, hogy az eljárás gyökeresen megváltoztatandó.

Bokross Elek nem osztja előtte szólott Schweinitz gr. nézetét. Elismeri ugyan, hogy a tagosítás időves hatással van a gazdasági viszonyok javulására, de nem tulajdoníthat az államhatalomnak oly jogot, hogy kényszeratosítást kimondhatna.

Utal azon rendkívüli változásokra, melyek a kényszeratosítást nyomon követnek, volnának annak rögtön káros következményei is: beruházások nem történnének, betáblázott követelések felmondatlanok, az okszeri gazdálkodás mindinkább ritkábbá válnék, szóval általános romlás állna be. A tagosítás arra elegendő értelmi és pénzbeli töké nélkül nem képzelhető és nem is vezet célhoz. A hivatalból tagosítás eszméje nálunk még nem érett; a törvényhozás eleget tett feladatának, ha lehetőleg könnyíti a tagosítást és ezt valva, oda jutunk, hogy a mostani eljárás csekély kivétellel mindent kimerít.

Az első kérdés praecooccupaló szövegével szemben állítja, hogy a tagosítási ügyek menete 1871. óta nem vált lassabbá, azok száma nem csökkent, tény azonban, hogy nem növekedett azon arányban, mint általában kívánatos lett volna. Kzen ténynek egyszerű oka abban rejlik, hogy az intelligensebb és vagyonosabb községekben a tagosítás már 1871. előtt megtörtént, a fennmaradt szegényebb községek pedig azt pénzhiány miatt nem tudták foganatosítani. Nem kíván rendszerváltoztatást, a jelent jónak találja és ennek keretén belül kíván megfelelő módosításokat.

Bethlen András gr.: Az 1871 óta mutatkozó egyáltalában ki nem elégtő eredményekből önkényi következik, hogy gyökeres rendszerváltoztatásra van szükség. Nagyobb mérvű tagosítás megindítására célzó, nagyszabású mozgalmat óhajt, nem barátja azonban az obligat tagosításnak.

Hármas irányban kíván javításokat, az első a minimum leszámítása, a második a tagosítási költségek repartitása a birtokosok közt; harmadik, minthogy a hosszas eljárás miatti bizalmatlanság szülő oka a tagosítástól való tartózkodásnak, legfontosabb a törvényt akként módosítani, hogy rendes körülmények között a tagosítás bizonyos idő alatt (két—három év) megtörténjék.

Azon kérdést illetőleg, hogy mily közegek legyenek megbízva a törvény végrehajtásával, elfogadja azon nézetet, mely szerint a birtokrendezés függ a bíróságoktól elvételén, más adminisztratív és szakértő közegekre bízottnak.

Előtte nem lehet irányadó az állam szorult pénzügyi helyzetére való hivatkozás, mivel ha a catasteri munkálatokra évről-évre milliókat költsünk, ezen költségkivil, productív művelettel a költségeket megtagadni hazafiatlanság volna.

Page János a létező bajok okait az eljárásban látja, a hosszadalmas tárgyalási eljárás helyett az érdekelentétek kiegyenlítését eszközöl specialis intézkedéseket, milyenek bizonyos körülmények között a választási jog, illetőleg a sorshuzás, — alkalmazását ajánlja.

Szabó József Bokross Elekkel egyetért annyiban, hogy az obligat tagosítás kimondását ő sem tarthatná időves intézkedésnek; tagadja azonban, hogy a tagosítások jelen lassu menete az ugyancsak Bokross által előadottakban lelté magyarázatát. Ennek egyedüli oka a most érvényben levő peres eljárás, a törvény világos rendelkezéssel ellentétben, de mégis dív kifoghatatlan felebbeségek, szóval az alapjában téves eljárás. Pártolja egész terjedelmében a Kemény János b. által kifejtett nézeteket.

Szentgyörgyi Imre. Elismeri, hogy a birtokrendezés, de különösen az arányosítás körüli tapintatos eljárás az ellenkező érdekeket kiegyenlítő kíméletet épű megkívánja, mint az erélyes eljárást; elismeri azt is, hogy a határrendezés némi tekintetben fölszavaria a birtok- és sze-

mélyes viszonyokat, egyesek gazdálkodását, régi megrögzött szokásokat: de Bokross állításával szemben tagadja, hogy ezen krízist az eljárás gyorsítása és egyszerűsítése idézhette elő, mert a jelzett bajok már is léteznek és következményei az 1871. évi törvények azon intézkedésének, mely szerint a birtokrendezés és arányosítás hivatalból, a tagosítás pedig a birtokosok $\frac{1}{3}$ -ának kérésére megindítandó.

Azon állítás, hogy a törvény oka a most oly nagy mértékben érezhető bajoknak, nézete szerint nem helyes; mert épen a törvény kategorikus intézkedései idézik elő azon minden oldalról nyilvánuló óhajt, annak szükségét, hogy gyors, egyszerű, lehetőleg olcsó eljárással szakértelemmel bíró közegek — hogy úgy mondjam — sietessék és enyhítsék a krízis lefolyását. Ugy állami, mint sociális, nemzetgazdasági, pénzügyi, rendszert és törvényhozási tekintetből ily irányban kell hatni és a jelen enquete tanúsítja, hogy a kormány is úgy fogja fel e téreni feladatát.

Az igazságügyi miniszter ur is felismerte az ügy fontosságát és horderejét, saját reszortjában is mindazon intézkedéseket óhajtja életbe léptetni, melyek a materialis jog sérelme nélkül az ingatlanokra vonatkozó jogok, a telekkönyvi szervezet megszilárdítását, a hitel megalapítását, a gazdaságat előmozdítását eszközölhetik.

Erre a miniszter constálja, hogy az eddig előadottak a tárgyalásra kitűzött első kérdést minden oldalról megvilágosítván, azt kimerítették; miért is ezen kérdés feletti vitát bevégzettnek jelenti be.

A második ülés idejéül e hó 29-ének d. u. 5 óráját kitűzve, az idő előhaladt volta miatt az ülést bezárja.

Holnap és a következő tárgyalásokon a következő kérdések fognak még megvitatatni;

Mennyiben okai ennek a még függőben levő egyes telkek és telekterületek természete, meg- és visszaváltása iránti perek?

Sorozható-e ezen okok közé, hogy a rendezés, tagosítás, arányosítás, gyakorlatilag véve, egy eljárás tárgyává tétetett?

Nem vehető-e ki egyes (erdői, havasi, különös művelésű, az 1871. évi LV. t. czikk 21. §-ban nem érintett és ott említettekhez hasonló) területek az általános határtagosítás alól?

Nem tétethetnek-e ezek külön rendezés és tagosítás tárgyává?

Ha igen:

Szükséges-e a tagosítás megengedését az egyharmad rész kimutatásától feltételezni? és ha igen, mely területek számítandók ebbe?

Nem szükséges-e mezői és közrendezési szempontból intézkedni, hogy az erdei birtok rendezése alkalmával a közbeeső egyes, be nem telepített részeket is rendezés alá véssenek?

Alkalmazható-e a birtokrendezés s egyáltalában urbéri peres ügyekre a rendes peres eljárás szabályai?

Nem volna-e célszerű, az eddigi eljárás helyett a nyomozó eljárást alkalmazni?

Az eddigi eljárás mely hibái miatt akadnak meg a birtokrendezések, tagosítások?

Mik volnának azon eljárási szabályok főbb vonásai, melyek ezen ügyek egyszerűbb, gyorsabb és olcsóbb keresztülvitelét eredményeznék anélkül, hogy a tulajdonjog és annak szabad védelme veszélyeztetnők?

Mennyiben használhatók és minő területekre nézve birtokrendezési tagosítási stb. eljárásoknál a telekkönyvi területi adatok?

Mi módon lehet könnyíteni a rendezési készpénzkiadásokon úgy, hogy ezáltal egyttal az általános kataszter életbeléptetése is gyorsíttassék és költségei is apasztassanak?

A rendezési készpénzköltségek mely kulcs gyanánt vetendők ki?

Az erdélyi gazdasági egylet által felvett egyéb kérdések.

ORSZÁGGYÜLÉS.

— Ápril 29-én. —

Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.

Szapáry Gyula gróf pénzügyminiszter a vágóvölgy vasut megvételéről szóló törvényjavaslatot teszi le a ház asztalára. A közlekedési és pénzügyi bizottságokhoz utasítatik.

Kibírdettetik a tegnapi ülésben megajított szavazás eredménye, mely szerint a horvát regnicoláris bizottságba Falk Miksa, a véderő bizottságba Papp Lajos, az erdőügyi bizottságba Bernáth Dezső, a IV. bíráló bizottságba Veszter választott meg.

Veszter 70 szavazattal lett megválasztva. Simon y i Ernő a választást érvénytelennek tartja, mert száz tag jelenléte szükséges minden érvényes intézkedéshez. Szilávy elnök erre megjegyzi, hogy 150-en voltak jelen, s Madarász is helyesnek tartja, hogy a választás érvényesnek nyilváníttassék.

Veszter leteszi az esküt.

Ezután harmadszor felolvasatott s végleg elfogadtatott a Lujza utról szóló törvényjavaslat s a ház költségvetésének elfogadása után tárgyalás alá vétetett a Spizza bekebelezéséről szóló törvényjavaslat.

Hegedűs Sándor előadó ajánlja elfogadásra, Simon y i Ernő nem fogadja el, mert azt

nem helyesli, hogy népekről, vagy akár községekről, megkérdőztetésök nélkül szabadon rendelkezzenek.

Szilágyi Dezső azért ellenzi a javaslatot, mert tárgyátalan. A ház törvénybe ígtatta a berlini szerződést, s a miről a javaslatban szó van, az annak egyik pontja. Ha a beiktatás érvényes, mit senki kétségbe nem von, úgy e javaslat fölösleges.

Tiszta Kálmán Simon y i észrevételére megjegyzi, hogy az ő theoriája minden nemzetközi jog létezését lehetetlenné tenné. Szilágyinak azt feleli, hogy midőn bármily indokból és bármely alapon a monarchia egyik, vagy másik államának területe változik, arra okvetlenül egy tisztán arról szóló külön specíficus törvény szükséges és ez szükséges még akkor is, ha a képviselőház jónak tartotta a berlini szerződés feletti általános ítéletét a beczikkelyezés által kimondani. (Helyeslés a középén.) A mi pedig a feledékenységét illeti, szóló nem felejtette el azt, — hogy épen az ellenzék részéről azért is ellenezetett a berlini szerződés beczikkelyezése, mert nem lehet a szerződés beczikkelyezni azért sem, mivel az uton a kormány magát felhiva fogja érezni mindenre azt mondani, hogy ehhez nincs joga a háznak már hozzá szólani, mert hiszen az egész szerződés már beczikkelyeztetett. Szóló azt is nyilvánította, hogy ha bennünket közvetlenül érintő oly dolgokról lesz szó — melyek iránt törvényhozási intézkedés szükséges — akkor a berlini szerződés beczikkelyezése által még ezen törvényhozási intézkedés feleslegessé téve nincsen. Már pedig, hogy a monarchia határainak változtatására törvényhozási intézkedés kell, ezt senki sem fogja kétségbe vonni, s épen azért a törvényjavaslatot, mint nem feleslegest, mint olyat, melyre habár csak alkotmányos szempontból is, okvetlen szükség van, ajánlja. (Helyeslés.)

A törvényjavaslat ezután úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadtatik.

Következett a magyarnyelv kötelező tanításáról szóló törvényjavaslat tárgyalása.

Baross Gábor előadó kijelenti, hogy örömmel teljesíti előadói tisztét, mert oly törvényjavaslatot ajánlhat a háznak elfogadására, mely lehetővé kívánja tenni, hogy a haza bármely felekezeti nem magyar ajku polgárai a magyar nyelvet tulajdon anyanyelvük elhanyagolása nélkül, elsajátíthassák. A vádak, melyek e törvényjavaslat ellen már eleve emeltettek, igazságtalanok, mert az nem képez sérelmet semmi nemzetiségre iránt, hanem csak a gyakorlati élet kívánalmának kíván megfelelni, miért is ajánlja annak elfogadását. (Általános helyeslés.)

Trefort miniszter kéri a házat, fogadja el a törvényjavaslatot, s egyessérem emlékeztet, hogy Madarász nem nagyon rég interpellálta a szót, szándékozik-e a szönyegen levő törvényjavaslatot beterjesztelni? Ő e kérdésre tettel felelt s kéri azt tudomásul venni.

Zay Adolf ma érzi legelőször, hogy idegen a házbán, mert nem osztzik abban a nézetben, hogy a haza felvirágoztatását csak úgy mozdíthatjuk elő, ha egyik nemzet fejlesztését a másik megconkításával eszközöljük. A háznak csak csekély része fogadja el a javaslatot abban a meggyőződésben, hogy az helyes; legtöbb elfogadja, hogy hazafinak tartassék, vagy mert a kormány támogatni kell, vagy hogy a kormány megingott népszerűsége helyreállíttassék. Mintán a javaslat által a közművelődés megbéníttatik s bizonyos tekintetben a fenálló törvényekkel is ellenkezik, nem tartja azt elfogadhatónak.

Szilávy elnök figyelmezteti a szót, hogy beszédében közel járt azon határhoz, melyet egy képviselőnek nem szabad átlépnie a ház és annak tagjai iránti tiszteletből. Egyttal felkéri az ezután szólót, hogy kellő mérsékletet tanusítsanak s beszédükben tekintettel legyenek a ház méltóságára s arra, hogy a háznak nem lehet célja a nemzetiségek közti jó viszony megzavarása.

Baross Gábor előadó visszatartja Zay azt a vádját, mely szerint a bizottság tárgyalásainál titkolózott. Zay maga is jelen volt minden ülésben, bár most szem elől tartotta volna a discretiót, melyet minden képviselőtől, ki a bizottsági üléseken megjelen, méltán elvárhatni.

Stojkovic Péter mint oly kerület képviselője, mely csak 73 óta tartozik Temesmegyéhez, különösen tudja, mily szükséges e törvényjavaslat. Ha nem lennénk polyglott állam, s ha némely nemzetiségnél nem tapasztalnánk sokszor nem egészen nemzeties hajlamokat, még mellőzhető lenne a gondoskodás, így azonban nagyon szükséges. Bár a nemzetiségi törvény meghozásakor meghozatott volna ez intézkedés: most már láthatnók némi nyemát, így azonban évekig kell várunk, míg eredményt láthatunk. — Azt mondák, hogy e törvény a közművelődés hátrányára lesz, szóló pedig ellenkezőleg abban a meggyőződésben van, hogy épen a nemzetiségek művelődésének szempontjából szükséges e törvény. Nem a magyarság hatalmaskodása ez, nem is a magyar-ság ünnepe, minek Zay nevezé, vagy ha ünnepe, úgy olyan az, melyre a többi nemzetiségek is meghivatnak, nem hogy ott civődést kezdjenek, de hogy szép egyetértésben a haza felvirágoztatásán fáradozzanak. Általános volt a panasz, hogy idegen ajkuk nem jutnak állami hivatalokhoz; ha e javaslatból törvény lesz, az akadály el lett hárítva s hogy ez előnyben a nép fia is részesülhessenek, szükség a magyar nyelv tanítását már az elemi

iskolákban megkezdni. A törvénytől mást is vár; azt, hogy általa a nemzetiségek közeledni fognak a magyar nemzethez és a rég óhajtott egyetértés végre elérhető lesz.

Poly: Mihály meg van győződve, hogy a Nyugat-Európában ily törvényjavaslatot nem lehetne benyújtani, mert ott vagy fölösleges, vagy lehetetlen. Kelet-Európában nem így van a dolog, itt a nemzetiségi kérdés van állandóan napirenden. Bárki mit mond, e javaslat nem közoktatási, hanem politikai, s szólja az állami asszimiláció által történhetik, törvényhozások hiába foglalkoznak a törvénybe. Kelet-Európában más nemzet, mint nyugaton; itt a nemzet az állam, keleten az állam nemzetiségekből áll, csak hogy minálunk nem jól fogják föl a nemzetiségek és nemzetek viszonyát; mert ahol a nemzet van, ott nem lehetnek nemzetiségek, s a hol nemzetiségek vannak, ott nem lehet nemzet. A nemzet fajrokonokból áll, minden kivihető, a hol nemzetiségek vannak, ott nincs fajrokonosság s lehetetlen őket asszimilálni. Belgiumban, hol hasonló körülmények fordulnak elő, nem így fogják föl a dolgot; ott a flamandok individualitását épségben hagyják. De bármint állana a dolog, paedagogiai szempontból helytelen az elemi népisiskolákban nyelveket tanítani. De practicus célja sincs, mert az a tót, román, szerb gyerek, kivel fogja gyakorolni az iskolában tanult nyelvet? Ha pedig ez hatalmi kérdés, figyelemet, hogy ez csak nagy államoknak sikerül, kis államokat megbuktatja, mint Lengyelországot. — A magyarországi nemzetiségek jó indulattal viseltetnek a magyar iránt, e javaslat e jóindulatot zavarná, ezért nem fogadja azt el.

Nagy István, mint a magyar nyelv terjesztése egyik leghatalmasabb harcosának, Nagy Pálnak a fia, nem hallgathat, mikor a magyar nemzeti nyelv ellen intéznek a házbán támadást. Ünnepek, nélkülözhetetlenek tartja e javaslatot s elfogadja azt.

Tiszta Kálmán miniszterelnök kevés szóval mondhatja mondandóit, mert sem a javaslat nem szorul erő-megfeszített védelemre, sem pedig az ellene felhozott érvelések nem teszik szükségessé azt. Hogy még is szót emel, az csak azért van, hogy helyre igazítson némely félremagyarázást, melyet a törvényjavaslatnak adtak. Mielőtt azt tenné, figyelmezteti Polyot, hogy ne nagyon sűrgesse, hogy e tekintetben a keleturpai fejleményeket vegyük zsinórmértékül, mert ha különösen Szerbiát akarunk követni, akkor nem is tanítának más nyelvet, csak a magyart. — Beszélnek elnyomásról, erőszakoskodásról, azt hozzák fel, hogy a beterjesztett javaslat ellentétben áll a 68-diki népoktatási törvényvel, de nem szabad feledni, hogy a 68-iki törvény a tannyelvről szól, ez pedig a magyar nyelv tanításáról. A kettő közt pedig nagy különbség. Azért, hogy a magyar nyelvet is kötelesek lesznek minden iskolában előadni, a tannyelv érintetlenül marad. Arról van szó, hogy mód adassék mindenkinek megtanulni az állam nyelvét, hogy állami hivatalokra is képesítve legyen, ez pedig elnyomás. Polyt azt állítja, hogy ily törvényt csak oly nyelvre lehetne hozni, mely civilisatio tekintetében fölötte áll a többinek, s ezt a magyar nyelvről nem mondhatni; — de hát ha Polyt beismeri, hogy így áll a dolog, mi veszélyt lát benne a többi nyelvekre nézve? Ugy látszik, főleg abból, hogy Polyt nem szereti, ha a népisiskolákban is megtanulják a magyar nyelvet, hogy fél attól, hogy meg fogja érteni egyetmást, s nem lesz tere a konkolyhintésnek. Szóló semmiképp nem barátja az erőszakos magyarosításnak, jól tudja, hogy mai napság kényszer útján kényszerrel nem lehet a nemzetiségeket terjesztetni, de azt igen is rendén valónak tartja, hogy az állam minden polgárának mód nyujtassék az állam nyelvének megtanulására; midőn a kormány ez iránt javaslatot terjesztett be, kötelességet teljesít a más ajku állampolgárok iránt: a törvény intetiója ez és nem más s épen ezért ajánlja elfogadásra.

Az idő előre haladván, elnök az ülést bezárja.

KÜLFÖLD.

Berlinből írják a „Pol. Corr.”-nak, hogy, az ottani legmagasabb és összes politikai körök nagy érdekei kísérték a hűség és ragaszkodás nyilvánításait, minőkkel tán még nem létezett hódoltság járultak az osztrák-magyar birodalom népei uralkodójáruk elé. Épen a mostani időben különösen örömdetes volt a szomszéd birodalom minden népeinek monarchicus szellemét, hűségét és odaadását ily módon látni előtérbe lépni. A császári ház családi ünnepeye az által oly jelentőséget nyert, mely Ausztria történelmében mindenkori élni és barátainak nagy elégtétellel, igrigyeinek pedig intésül fog szolgálni. A monarchicus gondolat megerősítése a birodalom minden részében e hazafias nyilvánítás első közvetlen eredménye lesz; a második: Ausztria-Magyarország gyarapodása és tekintélye a népek tanácsában.

Oly hatalomnak, melynek feje egy oly sokfélepek alakult birodalom minden lakossága hűségének oly fényes nyilvánulásaira mutathat, joga van, hogy szavát meghallgassák, ha közvetlen fenyegetés által nem is tétetik rá szuly.

Napjaink mivelődéstörténelmében ezzel új és szép lap iratott be, mely nemcsak Ausztria hatalmának és fényének, népei ragaszkodásának, egy nagy tekintélyű, számos és fényes nemesség

hódolatának, a lélek fejlődés minden terén való roppant előhaladásának constátálását tartalmazza, hanem ama roppant ellentétnek is kifejezést ad, mely a monarchicus szellem e nagyszerű documentálása és ama szétbontó és romboló elemek közt létezik, melyek az állami és társadalmi rendet Európában köröskörül aláássák.

Ez értelemben Németország a felsőcsászári pár s egész Ausztria-Magyarország elő kétszerez örömmel járul szerencsekívánataival. — Az újabb idő politikai fejlődése Ausztria-Magyarország udvára vált. Dus erők kifejtésében belső meg erősödést nyert, mely barátságát értékes, biztonságát és integritását meg nem támadhatóvá alakítja.

Az elválasztás, mely azelőtt Németország és a habsburgi monarchia közt végbement, tette csak lehetségessé ama becstelenséget, semmi érdekellentét által nem zavart közlekedést, mely az utóbbi, kilencz év folyamán egyre bensőbben és szorosabban fűződött. Az előbbi tarthatatlanná vált kötés helyére rég baráti kötelék lépett, mely már e világrészre komoly órákban megbízonyult s melyet a belső erő bizonyítványai, melyek Ausztria-Magyarország a világ előtt ép most tette, Németország-ra nézve annál becsesebbé tesz.

BELFÖLD.

(A királyi pár ezüstmennyegzője.)

Bethlen, ápr. 26.

Ugy hisszük még nem késő a nagy városok és testületek fényes tüneménye mellett, ha egy egyszerű község épen olyan lelkesült ünnepélyének leírása is napvilágot lát.

Ápril 24-én hajnalban taraczk-lővések és harcsány zene hirdette, hogy nagy nap van, a magyar királyi pár ezüstmennyegzőjének emlékünnepe. — Az egész község ünnepi ruhában talpon volt. Nyolcz órákor a gr. egyesült vallásnak templomában tartott isteni tisztelet, fél tíz órákor az izraelita templomban, tíz órákor a ref. templomban, hol Csűrös József lelkész az ünnepélyhez méltó beszédet tartott.

A ref. templomból kiindult az összes község zene mellett levonult a mostan elfoglalt községi fa-iskolába, hol államiskolai igazgató tanító Szabó Sándor egy hársfát ültetett a napemlékére a kert közepére, a mikor magyar és román nyelven egy egy pohárköszöntés hangzott fel hangos és lelkesült énekek közt a királyipárra.

A ref. templomban, a tulnyomóan ref. vallású állam-iskola növendékei három harmóniás éneket zengtek meglepően szépen és szabatosan, az utolsó volt a magyar himnusz. Mindhármak a közsajnálra körükből eltávozó Szentpéteri János áll. isk. tanító tanította be a növendékeknek.

Magától értetődik, hogy mindenki templomnál és a fülletésnél sem hiányzott a taraczk-lővés és zene. Az egész ünnepélyt rendezte és vezette ujjonnan választott községi bíránk Sobár Marcell, ki első mint intelligens bíró községünkben, s kitől sok szépet és jót várunk.

Az ünnepélyt megkoronázta gróf Bethlen Károly, ki a nép számára emlékeztetéssé kívánván tenni e napot, egy hordó bort csapra ültetett.

Délután 2 órákor gr. Bethlen Sándor az egész bethleni intelligenciát diszebbre hívtasszókott szíves vendégszeretettel fogadta.

Esete társas összejövetel volt a nagy vendéglő bál termében táncmulatsággal összekötve. Így ünnepeltük meg Bethlenben a királyipár ezüst lakodalmát; vajna megülhetnők arany-mennyegzője ünnepélyét is! —

Bethleni.

Irodalom és művészet.

Könyvismertetés.

A népies versalakok története műköltészetünkben.

Irta Ferenczi Zoltán, Budapest, Franklin-társ. nyomd. 1879. 156 lap.

„Áttekinteni akarok költészetünk fejlődését, történetileg haladva, keresve népies rhythmusunkat benne, keresve a nyelv által, a hangok által öntudatlanul nyilatkozó zenei sajátágát nyilvánulását, melyet újabb vizsgálatunk a nép dalaiból elvontak, elméleti uton kifejtettek s legújabb és legnagyobb költőink gyakorlatilag alkalmaztak.” Ima, ez szerzőnk célja, saját szavaival kifejezve. Először is a verselésről szól általánosan, s a nép dalaiból, közmondásai stb. következteti, hogy a legérgebb magyar versek alakja rhythmikus lehetett. A rhythmusnak Lowth után két nemet különbözteti meg. Egyik t. i. az, mely „a gondolatok arányos alakulásán” s a másik, mely a „súlyos és súlytalan szóttagok szabályos változásán” alapul. Erre számos példát hoz fel népdalokból, sőt népmesékből is (19. lap.)

Ezután a rimre térve át, úgy véli, hogy először csak u. n. előrimiek lehetnek nálunk is, mint az O.-ldában, ezután ragrimiek s csak később lett általánossá a mai értelemben vett rim használata.

Tulajdonképpen tárgyára a II-ik szakaszban tér át, s keresi népies, vagy jobban mondva hangsúlyos verselésünk nyomait középkori költészetünkben. Legérgebbi alaknak a két ütemű, nyolcz tagu sort véli, mit számos példával bizonyít (44. l.) Az előrimet még e kor költészetében meg-

találja (46 l.); s végül az eredményre jut, hogy ekkor még igen kevesen érezték a nyelv zengzetességét, rhythmusát.

A XVI. és XVII. sz. elbeszélő költészetében (III. szakasz) már hosszabb sorokra is talált, melyek közt leggyakoribb a 12 tagu alexandrin. A lyrai költőn kívül Balassát emeli ki, mint a ki változatosabb formákkal gazdagította a költészetet. Emeli még Beniczkyt, de különösen Molnárt, kit dicsegr ugyan, mint a versalakok egyik reformátorát; de másfelől megírja, mint olyat, ki idegen formák után indul, s ezért sokszor feláldozza a rhythmust és sormetszetet (81. l.) Szól még Zrinyiről és Koháryról, s aztán a XVIII-ik sz.-ra térvén át (IV. szakasz), Faludit és Amadét tárgyalja részletesebben.

Az V-ikben Kisfaludy Károlyig megy, s bővebben szól a franciaia, az elő classica és a népies iskoláról.

A u. n. debreczeni kör tagjai közül Csokonait említi, s végül Kisfaludy Sándort, kit szorosán egyik körhöz sem lehet számítani. A II-ik classica iskolát is jellemzi röviden, a mennyiben t. i. a hangsúlyos verselés érdekében tett valamit.

A VI-ikszakaszban Kisfaludy Károlyt, Vörösmartyt, Czuczort tárgyalja; s végül Petőfivel, Tompával és Arannyal végzi be munkáját. (VII.) szak.

Legelőször is azt kívánjuk megjegyezni, hogy szerző a „népies verselés” és versalak alatt a szóttagok hangsúlyán alapuló, tehát hangsúlyos verselést ért. Igen helyesen; mert, minthogy az ő és középkorból népdalunk, vagy szoros értelemben vett népies költeményünk nem maradt fenn: valóban zavarban lehetünk az iránt, hogy mit nevezünk népies versalaknak. A mai népköltészetből következtetve nevezhetnők ugyan a középkori egyházi éneket is népies versalaknak, de ki tudja, ez alakok valóban sajátjai-e népdunknak? Ha azonban hangsúlyos verselésről van szó, ez alatt értetünk valódi magyar népies, más népekkel közbe eredetű, vagy idegenből eltanult alakot is. Ez alakok műköltészetünkben való használatának kimutatására szerző egész irodalmunkat felöleli.

A nevezetesebb írói egyéniségeket az illető korok központjává teszi, s ezek munkálkodásából igyekszik felmutatni az uralkodó irányokat és elveket. S ez jól is van így. A nevezetesebb írók jogosan tekinthetők koruk irodalmi irányainak képviselőiként, s ezért tapintatos eljárás szerzőtől, hogy a kevésbé nevezetéseket mellőzi.

Mindemellett nem hagyhatjuk felemlítés nélkül, hogy a XVII. sz. hangsúlyos versalakjairól szólván, az u. n. „Vitézi énekek”-et, a XVIII-ik sz.-ból pedig a „Kurucz dalok”-at alig érinti. Pedig ezekben találhatta volna meg a legváltozatosabb formákat, melyek a műköltészetben mint népies eredetűek, vagy szelleműek szerepelnek. Ez annyival feltűnőbb, mivel e dalok egy részét szerző a műköltészethez számítja (62. lap) s meláttán, már csak azért is, hogy a legtöbbnek szerzője ismeretes.

Néha egyes írókra vonatkozólag nem eléggé szabatosan fejezi ki magát. P. midőn Csokonait azt mondja, hogyha „nála a népieség mint a porias jelen meg legtöbbször” (106. l.) úgy is érthetn, mintha a porias egy neve volna a népiesnek, holott a poriaság alszerűség, s így nem következik, hogy a népieség fogalmával összefüggésben legyen.

Máshelyütt meg igen is erős kifejezést használ, midőn Petőfiről így nyilatkozik, hogy „vanak költemények, melyekről egy folytatás leírva, senki sem mondaná, hogy versek” (127), vagy, hogy „Petőfi a classicus alakok elvetése külsőleg majdnem a formátlanúság szélsősége vető olykor” (130). Ezt még azon a valóban szellemes következtetéssel sem teszi egészen jóvá, melyet e tételekből lehoz, hogy t. i. a Petőfi olvasásakor gyakran az ősi költészet jut eszünkbe, midőn a sorok szintén csak a gondolat által léteztek, midőn a gondolat rhythmusa uralkodott.

Mindazonáltal a Petőfiről szóló rész a műténypontjai közé tartozik, és sok oly megjegyzéssel találkozunk benne, melyek azon kívül, hogy eredetiek, szellemesek is. Ugy hisszük, nem haladja meg ösmertetésünk keretét, ha egy pártidézünk belőlök. Ilyenek p. „ő nem ismeri el az ütemek azon törvényét, hogy bennök csak egy tag lehet súlyos. Mikor a gondolat úgy kívánja, szavaiknak minden tagjára, sőt minden egyes hangjára súlyt törek szik tenni s a kifejezett gondolat meg is mondja, hogy az úgy van”. (128.) Vagy: „ő a sorokat a szavak sulya, jelentése, s nem a szóttagok száma vagy hossza szerint méri.

Gyakran egy szó — egy sor, egy egész gondolat, melyhez a fontoságot, a súlyt kell hozzá gondolunk, hogy egyenlő időmértékre nyulják, mint a mellette levő hosszabb sor. — Nem hozszok, hanem súlyok sserint méri a sorokat.” (127) stb.

Az ilyenek különben szerzőnkül nem tartoznak a ritkaságok közé. P. midőn Vörösmarty dalai énekelhetőségének okáról szól (117.) vagy midőn Tompát, de különösen midőn Arany Jánost jellemzi.

Vélos rövidséggel szól költői jelleméről, verselési útjásairól; s igen szépen mutatja ki, hogy a verselés technikáját Arany emelte a legmagasabb fokra. (140—153.)

Általánosan szólva a műről, [kiváló érdeme, hogy nemcsak száraz levezetést adja a hangsúlyos vers versalakoknak, hanem irod. történeti megjegyzésekkel is kísér minden korszakot. A hol nemzeti verseidomunkról szól, nem pusztán Arany Jánost követi, hanem erről szólva, példákalkigekszik kimutatni, hogy először csak előrim létezett (Sirass anyám sirass, éltömbe hadd halljam, Hadd halljam éltömbe, hogy siratzz holomba stb.); ezután fejlődött ki az u. n. ragismétlő rim. (Meguntam már azt is: jó reggel felkelni, Jó reggel felkelni, folyó vizre menni stb.); s csak végül a mai végrim.

Emellett stílyje tiszta, világos, tömör. Mutatványiba jóízűt és finom érzéket tanusít; s megelégedvén a legjellemzőbb idézetekkel, nem igyekszik egyiket a másikra halmozni. Habár az általánosságot kissé kedveli: úrság, vagy szemelgővé soha sem válik; homályossá néha, de elenyészőleg ritkán. Szóval: kimondhatjuk mint végeredményt, hogy a szerző kitűzött célját elérte; s hogy jelen munka a napjainkban oly nagy számmal megjelenő irod. tört. értekezések közt, a jobbakkal közbe tartozik. Valóban, a ki teljes átnézetet kíván szerezni magának versalakjaink lassan, kénti fejlődéséről, a nélkül, hogy könyvtárakat legyen kénytelen átkutatni: alig nélkülözheti.

Csernátóni Gy.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1879. máj. 1.

— A színházban tegnap (ápr. 30.) játszott utoljára a még Benedek által szervezett s később kiegészített társaság a harmas fúntudatura és a négyes rendezőség vezetése mellett. Szombaton kezd meg az előadásokat Molnár György művezetése alatt az ő általa ujjonnan organizált társaság, melynek soraiban egészen új, eddig ismeretlen nevekkel találkozunk. Ohajítjuk, hogy Molnárt szerencsés tapintat s a helyzet követelményeinek helyes ismerete vezette legyen a szervezésben és vezesse az új társulat működésének vezetésében. Nehéz feladatokat várnak az új művezetőre és új társaságra; az anyagi viszonyok kedvezőtlenek, a közönség némileg vissza van riadva a színházról a folytonos experimentálások miatt, néhány régi tag eltávozását zokon vette, a pénztár deficitel küzd: mindez nem a legkedvezőbb auspiciumokat nyújtja a jövőre. De ha az igazgatóság és Molnár tapintatos, óvatos körültekintéssel jár el feladatában, szeretjük hinni, az érdekbajhásztól ment ügybuzgó fáradozás meg fogja teremni gyümölcseit!

— Színházunkban tegnap volt az időny utolsó jutalomjátéka; Szombathelyi Béla javára a „Sárga csikó” került előadásra. Erzsike szerepét a jutalmazott iránti szívességből Baloghné urasszony vállalta el, mivel különben épen oly szeretetreméltóságot tanusított közönségünk iránt is, mely egykori kedvenczét mindekor örömmel látja megjelenni színpadunkon. Főlölséges regisztrálnunk, hogy a kitűnő művésznőt, hosszán tartó, szívből fakadt éljenzés és szünni nem akaró taps fogadta több korszor kíséretében. A kolozsvári közönség nem szokta feledni azokat, kiket megszeretett; de mint mindig mikor B. asszony megjelenik színpadunkon: tegnap is a viszontlátás lelkesedéséből, az ovatióból egy kis szemrehányást is ki lehetett olvasni, mely egyaránt szólt a művésznőnek, hogy hűtlen lön a magyar népszínmű iránta annyira pazar kezű Muzsájához, de szólt másoknak is, kik a kolozsvári színházat megfosztották egyik épen oly tehetősnek mint kitűnő tagjától. Baloghné asszony Erzsikéről nincs mit ujt mondandónk: ismeri azt közönségünk s ezuttal is épen úgy élvezte Baloghné asszony annyira eredeti, életteljes szép játékát és gyönyörűbbnél-gyönyörűbb dalait, mint bármikor; az utóbbiak közül többet megismételtettek, minden felvonás után pedig háromsor-négyszer kibívták az ünnepelt művésznőt, Szombathelyivel együtt, ki a pusztabíró szerepében ezuttal is épen oly eredeti, mint törzsgyökerez igazi magyar alakot vitt színpadra. Őt is mint jutalmazottat, első megjelenésekor korszor s hosszas taps fogadta. Ha valaki, bizonyára Szombathelyi Béla méltó teljesen közönségünk elismerésére, mint a társulatnak olyan tagja, ki szakmakörében kitűnően tölti be helyét.

— Denique kutyából nem lesz szalonna: azt mondja egy régi, gorombán őszinte magyar közmondás. A magyar államiság, Magyarország bossz elleneségei még a legünnepélyesebb alkalmat is felhasználják hitvány, separatistions törekvéseik érdekében kizsákmányolni. Így tesznek a szebeni Tageblatt és Telegraph, ezek a magyarfaló hirlapok a királyi ezüstmennyegzővel is. A szebeni Orsolyazárdában ugyanis, mint a Tageblattban, egy román” elbeszéli, a királyi ezüstmennyegző alkalmából a növendékek alkalmi drámai műveket adtak elő magyar és német nyelven, azonban a román nyelven szándékolat előadás állítólag megtiltatott, még pedig a felsőbb egyházi hatóság; a püspöki hivatal részéről. Emiatt aztán a Tageblatt és Telegraph csak úgy szórják aszizkotkat a magyarismus, a magyar chauvinismus ellen. Nem ismerjük a tényállást, de annyit már a felajdulásokból is constátálhatunk, hogy az egész átkozódás azért történik, mert egy magyar egyházi hatóság alatt álló tanítványban a magyar királyi ünnepén nem engedtetett meg az intézet hivatalos programjába egy idegen nyelvű előadás felvétele, idegen nyelvű előadás, amennyiben a román nyelv abban a zárdában nem csak hogy nem tan nyelv, de még nem is kötelezett, hanem csak facultativ tantárgy. Biz-

zony egy tanítéztet ha azért, mert 15 olyan tanítványa is van, kiknek anyanyelve nem a tanintézet előadási nyelve, nem vessz föl hivatalos programjába e nyelven is előadást: nem tesz egyebet, mint kötelességét teljesíteni, anélkül, hogy az a 15 tanítvány azért megaláztatásról vagy lealacsonyításról panaszkodhatnék! Vajon valamely a magyar állam által subventionált szász vagy román tannyelvű felekezeti tanintézet vesz-e föl ilyes alkalommal hivatalos programjába magyar nyelvű előadást csak azért, mert véletlenül néhány magyar anyanyelvű tanítványa is van? — pedig hát épen a hivatalos állami nyelvről volna szó. Különben az úgy kellő megvilágítását, miután előtűnt a valódi tényállás ismeretlen, minden esetre elvárjuk a legilletékesebb helyről.

— Szebenmegyei Resináról folyó évi május 1-én új postahivatal állították fel, mely levél és 5 kilogr. súlyig terjedő kocsi postai küldemények, valamint 200 frtig terjedő utalványok és utánvételek közvetítésével foglalkozand. Összekötését a nagyszebeni postahivatallal hetenkint háromszor közeledő jelszélről küldőnczpostajáráttal nyrendi. Ezen postahivatal későbbesítéi kerületét Resinár közfeg, továbbá Ruzsatuluj és Trajnei praediumok képezik. Közlekedik: vasárnap, kedden, pénteken. Indul Resináról 7 óra 30 perczor reggel. Érkezik Nagy-Szebenbe 9 óra d. e. Indul Nagy-Szebenből 2 óra d. u. Érkezik Resinára 3 óra 30 percz d. u. Nagy-Szeben 1879. április 29-én. A m. kir. postaigazgató, Follért.

— Kossuth az emlékiratokról. Kossuth Lajoshoz a szegedi vész alkalmából egy jó hírnevű budapesti könyvkereskedő azzal a kérelemmel fordult, hogy megbecsülhetlen értékű önémlékrait lenne szives a szegedi árvízáldozottak javára átengedni. Kossuth Lajos e kérelemre ápril 21-én haladéktalanul felelt. Soraiban azonban azon nyilatkozatot teszi, hogy neki nincsen egyetlen egy sornyi emlékirata sem. A levél, mely sűrű negyedívnyi két oldalra terjed, érdekes indokát is adja e körülménynek. A „Független Hirlap” azon helyzetben van, hogy a levélből a következő nagyérdékű részleteket közölheti. Nincs egyetlen sornyi emlékirat se — mondja legnagyobb hazánkfis, — pedig nem akarja kétségbe vonni, hogy azon kor történeti földolgozásánál, a melyben ő „szerény szerepét” vitte, a történetíró egykor sok hasznát vehetne az olyan emlékirati adatoknak, a mihez más uton nemigen fog juthatni az utókor. De ő saját részéről „egész gyomrából” undorral viseltetik az afféle autobiográfák iránt, a minők Caesartól kezdve a legújabb korig halomra főmaradtak; mert úgy látja, hogy az autobiográfista sohasem tudja megtagadni a „kedves én” előszerejét, a melyet oly szenvedélylyel ápol, mint Ausztria a terjeszkedési vágyat. Kossuth mond még néhány érdekes megjegyzést, és levelét azon észrevétellel fejezi be, hogy mikor 30 év előtt elhagyta „jobb sorsra érdemes” szegény hazáját, egyetlen kis házi táskát vitt át a határon s abban bizony nem voltak emlékiratok, — s azóta annyijajos és izgalmas változatosságon ment át, hogy most, ha akarná is, nehezen bírná emlékezetéből összeszedni a megkívánt adatokat. Mint ebből fájdalommal látható, tudomásunkra kell szolgálnia, hogy Kossuthnak egyedül a csorbatatlan emlékezőtehetsége képezi emlékjegyzetei tártát s téves a különféle változatokban mindenfelé főnálló azon nézet, hogy az utókorra Kossuth részéről „már eddig is” talán több kötetnyi emlékirat várna.

— Komáromi választás. Pulay Kornél 474 szavazattal, a függetlenségi Zichy Ernő gr. 294 szavazata ellenében 180 szótöbbséggel Komárom város képviselőjévé megválasztott.

— Egy magyar törzsnagyjának Tordán leendő felállítására iránt jelenleg tanácskozasokat tartanak a kereskedelmi miniszteriumban. Mibelyt a már folyamatban levő költségtervezet megállapították — azonnal hozzáfognak a szükséges beavárlásokhoz és a felállításához. Erre a célra egyelőre is mindjárt 200 drb rugott bornyu fog vásároltatni.

— Árvis Horvátországban. Zágráblól írják, hogy a múlt évi november óta, a Száva szlavoniai vidékén körülbelül 36,540 hold művelt föld van viz alatt s hogy távriati tudósítások szerint a viz a folytonos esőzés miatt egyre emelkedik. Kostancinában az Unna kintőlött s az ugynevezett alsó utcákat elöntötte, úgy hogy csak csónakokkal lehet közlekedni. O-Gradska és Bród között mintegy öt falut öntött el ujjabban a viz.

— A párisi hóhér, Roch Miklós János, múlt héten agyszélbűdésben meghalt. A kisenvedett 55 éves volt s hivatalát 8 év óta viselte, mely idő alatt 54 kivégzést — nyaktilóval — hajtott végre. Utódja valószínűleg eddigi első segédje Berger lesz. Az elhunytól több adoma kering. Így egy alkalommal a „Figaro” riportereinek megmutatta iszonyatos műszerét, előbb összeállította a nyaktiló részeit. S megmutatta, hogy hajtják végre a kivégzést. E tette miatt az igazságügyminiszter 8 napi illetékének megvonásával büntette. Villemessant, a „Figaro” nem rég meghalt szerkesztője kötelességének tartotta az udvarias hóhérnak e pénzösszeget, mely 166 frankra ment, megtéríteni.

— San Marino tudvalevőleg Európa legkisebb állama, lakossága 7800 lélekből áll s az állam területe oly nagy, hogy mint élceszen mondják, egy középen levő kakas kukorikolását a birodalom minden részében meg lehet hallani. De az állam is nagyot játszik s diplomatái vannak a vi-

lágvárosokban. Nevezetes körülmény, hogy a párisi követ vagy talán nagykövet magyar ember, Duc de Bruc nevű, ki arany egyenruhában jár ott a diplomáciai körökben. A nevezetes férfi ugyanis a budapesti izr. hitközség nemrég elhunyt s a zsidók magyarosítása érdekében magának kiváló érdemet szerzett Barnay mostoha fia s Barnay Lajos ismert német színész testvére. Eleinte fogorvos volt s a herczeg címet San Marinoból kapta. Így írja ezt a berlini „Tagblatt”.

— Ünnepeit gyilkosleány. A múlt évben történt Észak-Karolinában (Amerika) aza sok port vert eset, hogy Linkhaw Emilia odalépett egy vendégség társalgó termében esabítóhábor s így szólt: „Te megsemmisítettél engem, most én semmisítek meg téged” s ezzel lelőtte. A tárgyaláson kérdék tőle: „Bűnös vagy?” — Nem, válaszolt, én szerencsétlen vagyok. — S az esküdtek fölmentek. A törvényszék épületéből a nép riadó éljenezekkel kísérté ki s most az egész országban szótében-hosszabbá ünnepelik.

— Garibaldit váltója. A nápolyi nemzeti bank közlekedési üllésén határozatlilag kimondotta, hogy egy nagy hazafi 300,000 líras váltóját, mely az intézetnél van deponálva, megsemmisíti, érvénytelennek nyilvánítja. Az egyik olasz lap szerint e nagy hazafi Garibaldi Guiseppe.

— Az új bolgár fejedelem. A 39 szakaszból álló ideiglenes választási törvényt rövid vita után a bolgárgyűlés elfogadta, mire a nemzetgyűlés üllését délután 3 órára feltűgesszté. Ekkor ismét összeült a nemzetgyűlés az alkotmány aláírására. 5 órákor megjelent Dondukkoff hg és a gyűlés befejezettnek nyilvánítá. Clement tinovai érsek kifejezte a bolgár nemzet háláját a csár, Dondukkoff herczeg és Lukianow ur irányában. A gyűlés a csárra és Bulgáriára mondott hurrák közt oszlott szét. Ezután Dondukkoff hg és Németország, Ausztria-Magyarország, Francia-, Angol-, Olasz- és Oroszország meghatalmazottjai írták alá az alkotmányt. A török biztos távol maradt az ünnepélyes tényről. Ápril 29-ikén Dondukkoff-Korsakoff hg az új bolgár nemzetgyűlést nagy tetszéssel fogadott beszédrel nyitotta meg, melyben kifejezte a csár óhaját, hogy orszozalattal- valót ne válasszanak fejedelemmé; előlük az exarchát ajánlotta. Minden biztos, a török kivételével aláírta a jegyzőkönyvet és ezután Dondukkoffal együtt visszavonultak. A gyűlés az exarchát elnökévé választotta, megalakította az irodát és titkos üllésben megválasztotta Battenberg Sándor herczegét Bulgária fejedelemévé. Battenberg Sándor József herczeg született 1857. apr. 5-én és jelenleg porosz gárdahadnagy; atyja Sándor heseni herczeg fivére volt Maximilienne Vilhelmine-Augusztia-Zsófia-Mária hesseni herczegnőnek, ki 1841. óta Mária Alexandrovna néven II. Sándor orosz csárnak neje.

— A Romániából behozandó szarvasmarha és egyéb kérődző állatoktól származó nyersbőröknek a határon eszkőlendő fertőtlenítése és a börtgyárakba való szállítása ügyében a földmívelési miniszter rendeletet adott ki. E szerint csak gyári feldolgozás céljából lehet szállítani, még pedig a tömési, vörös-törönyi és sósmerei vesztgázárakon át, a szokásos vesztgázári szabályok fenn-tartása mellett.

— Elszabadult léghajó. Londonból írják: A „Talisman” nevű hadi ballon tegnapelőtt, miáltal töltötték, elszabadult és nagy gyorsasággal emelkedett a magasba. A léghajó 19 ezer köbláb légszesszt tartalmazott, mely 900 fontnyi súlyt képvisel. — A léghajóban volt homokzsákok 600 font súlylyal bírtak. Két angol mértföldnyi magasságban a golyó szétpattant és roncsai a Temzébe hulltak alá.

A „KELET” magán távirata.

Feladatott Budapestben máj. 1. 11 ó. 10 p. d. e.

Érkezett Kolozsvára máj. 1. 11 ó. 33 p. d. e.

Szegeden és Hódmezővásárhelyt borzasztó vihar volt. Hódmezővásárhelyről vész hírek érkeznek, küzd az árral.

Szegeden az alföldi vasutat újra megrontá az ár, a pilótagnál hajókat tört szét s a munkásoknak a menekülést megnehezítette.

Suvaloff Bécsből, kikerülve Berlint, egyenesen Londonba ment, a miből megegyezést következtettek.

A király Tisza Kálmánhoz intézett levelét maga fogalmazta egészen.

Az erdélyrészi birtokrendezés tárgyában tanácskozó enquete megállapodott, hogy a tagosítást kérelmezők az eddigi egy harmad helyett egy ötödét bíriák a községi birtoknak s ez ötödbe minden testület birtoka beszámíttassék. Az értekezlet továbbá a combinált jogi és közgazdasági eljárás fentartása mellett nyilatkozott.

Battenberg herczeghez elment a fejedelemséget felajánló bolgár küldöttség.

Tisza, gr. Szapáry Bécsbe mentek, Bosznia ügyében végleges tárgyalásra.

Felölös szerkesztő és kiadó-tulajdonos: Békésy Károly.

Elsinger M. J.

Böcs, Neuban 2.

Zollergasse.

NEUBAU ZOLLERGASSE 2

esőköpeny, kocsikabátok, regények, stb. kiskönyvek

Cserfahéj.

Egy német csáva-üzlet oly birtokosokkal óhajtt összeköttetésbe lépni, a kik fahéjterményüket Németországban akarván eladni. Bérmentes ajánlatokat Y 4348 alatt tovább szállít Mosse Rudolf hirdetmény-irodája Cölben. (169) (1-3)

Legfinomabb Csemege- és tejszin-túrósajtot,

16 kiállításon kitüntetve, szállít Buresch Ferencz sajtot, u. p. Feldbach Stájerországban, csemege-sajtot téglalakban 60 kr-ért, tejszin-túrósajtot ládákakban 25 és 40 kr-ért.

(167) MATTONI (1-8)

GISSHÜBLIJE

legtisztább égvényes (lúgos) savanyúvíz, a légzőszervek, a gyomorgaság, valamint italként a nap bármely szakában, orvosság legmolegobban van ajánlva.

GISSHÜBLI PASTILLÁK, emésztők és pectoralok gyomorbajok és köhögés ellen.

MATTONI HENRIK, KARLSBAD.

BUDAI KIRÁLY-KESERÜVIZ szorulás s az ebből eredő bajok ellen.

MATTONI és WILLE, BUDAPEST.

Kapható gyógyszerárakban és ásványvíz-kereskedésekben.

Perlmoosi Portland Cement 100 kiló 7 frt.

Kufsteini hydraulikus mész 100 kiló 4 frt.

egész hordó vételnél készfizetés mellett.

DIETRICH SÁMUEL

vas- és fűszer üzletében

Kolozsvárt.

(136)

(10-*)

Stein János

erdélyi muzeum-egyleti könyvtáros és kiadónál megjelent és ugyanott kapható.

KÖZSÉGI FAISKOLA.

Alapvonalok a gyümölcstenyésztésre.

Községek, néptanítók, gazdák számára írta Kócsi Károly, a kolozsvári ev. ref. főtanodában a természetrajz r. tanára.

(A szöveg közé nyomott 58 ábrával és egy tervlappal.) Nagy 8-adrét. X. és 200 l. Ára 1 frt 50 kr.

TARTALOM: Előszó. Bevezetés. I. szakasz. Egy faiskola munkái. I. Hogy fektűdjék a faiskolának szót hely s milyen legyen talaja? 2. A faiskola nagysága, beosztása, elkészítése. 3. A földforgatásról rigolozás. 4. Trágyakészítés. 5. Hogy szerzik a jó vadfát? 6. Hogy növelik a jó vadfát? 7. Egy faiskola kellékei. 8. Előkészületek az oltvány s beállítására. 9. Mikor szedjük oltó galyat? 10. Az oltás vagy nemesítés módjai. A) Párosítási módok. a) Egyszerű párosítás. b) Egyszerű nyelvezés. c) Kettős nyelvezés. d) La. zás. e) Nyervezés. f) Kettős nyervezés. g) Oldaloltás. h) Völgyelés. B) Nemesítések hasitással. a) Féloldali hasítás. b) Egész hasítás. c) Háj alá oltás. C) A szemzésről. 11. Teendők a nemesítés első évében. 12. Hogy növelünk lágymagvú gyümölcsoltványokat? a) Első év. b) Második év. c) Harmadik és negyedik év. d) Ötödik év. 13. Hogy növeljük fűli a csontrásokra? II. szakasz. A litoria. (piramis) növeléséről. III. szakasz. A gyümölcsfák ültetéséről. 1. Műő égalj alatti és mily fekvésnél tenyész a gyümölcseta legdusabban? Mily talaj kell a gyümölcsfának? 3. A gödörkéztetésről. 4. Ültetés előtt. 5. Hogy kell ültetni a gyümölcsfát? 6. Az új gyümölcs későbbi kezeléséről. IV. szakasz. A metszésről. 1. A metszés célja. 2. A fák rügyeiről. 3. Ágak, galyak. 4. A gyümölcstütyök és fészkek. 5. Tavasszi metszés. 6. A nyári metszés. V. szakasz. Régi gyümölcsösök munkái. 1. A vén fák tisztogatásáról. 2. Hogyan kell a vén fát megújítani? 3. A fák trágyázásáról. 4. A terméketlen fákról. 5. A fák betegségei. a) Perzseny. b) Rák. c) Mézga. VI. szakasz. A fák ellenségeiről. A) Tavasszi ellenségek. 1. Bimbófukár. 2. Rezes eszelény. 3. Közönséges cserebogár. 4. Szőrös és kopott porodár. 5. Galagonya ördöngő. 6. Gyűrűs Potrócz. 7. Sárgafaju gyapjász. B) Nyári ellenségek. 1. Csontli Velész. 2. Oltási Velész. 3. Alma Ilonca. 4. A korpárok. C) Őszi ellenségek. 1. Téli Törköny. 1. Nagytű Pogányka. D) Téli ellenségek. VII. szakasz. Mily gyümölcsfajokat szaporítsunk? A) Almák. B) Körte. C) Szilvák. D) Kajszik. E) Őzi barackok. F) Cseresznyék, meggyek. VIII. szakasz. A bogós gyümölcsök műveléséről. 1. Az egresről. 2. A veresszőléről. 3. A málnáról. IX. szakasz. A téli estékre. 1. A fák legapróbb alkatrészéről. 2. A fa szerkezetéről. 3. Miből áll a fák hamva. 4. Hogy jut a táp a fába? E műre feleslegessé tesz minden díszesítést azon elismerés, melyet a kor mány részéről nyert, ugyanis: a m. kir. oktatásügyészség az erd. gazdasági egylet előterjesztése folytán, a rendelkezése alatt álló ily czélu alapból 400 — négyszáz o. é. forintot utalványozott a boldogult KÓCSI KÁROLY özvegyének és árváinak azon érdem elismeréséül, melyet Kócsi Károly „Községi Faiskola” műve megírása és kiadása által a gazdasági ismeretek terén szerző magának.

Vidékre 1 frt 60 kr. utalvány általi beküldésnél bérmentve Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Buziási-Fürdő

legkényelmesebb

vasas fürdő.

Távirda
posta
állomás.

Gyógyjavallat: Használtatik: vérszegénység, sápkór, sárgaság, fővény, kőképlet, köszvény eseteiben, a nemi és húgykészítő betegségekben, lélekzési és emésztési bajokban, a mirigyes ivarszerek és hajszáledények bántalmaiban, ideg betegségekben — idült bőrkíttegek ellen.

Fürdők: Meleg kád, hideg tükör és zuhany-fürdők — uszoda.

Közlekedés: Legközelebbi vaspálya állomások Temesvár és Lugos. — Napontai közlekedés Temesvár Buziás közt kényelemmel felszerelt gyorskocsikkal személyenként 2 frtért.

Lakás: Két nagy urad. szálloda, s magánházi tulajdonosoknál.

Szórakozás: Jeles szegedi zenekar, nagykiterjedésű diszkert, gyógyterem, zongora, olvasó- és játékszobák — társas játékok — hangversenyek — reünio.

Mint működő orvosok: az urad. fürdő orvos dr. Csajághy István, dr. Wittner Adolf és dr. Paumann Nándor.

Gyógyvizs-állítás: Dimitrievics Kristóf gyógyszerész.

Regále bérlo: Aszlányi József.

Szállodákat és fürdőket házilag kezeli a

m. kir. közalap. fürdőigazgatóság.

(166)

(3-6)

Dreher Antal.

Pályázat.

A „Háromszéki Takarékpénztárnál” megüresült könyvvezetői állomásra 4 évi idő tartamra, évi 500 frt. fizetés és az alapszabályok 84. §-ban előírt 2% osztalék egy harmadának élvezete mellett (163) (2-3)

pályázat nyitattik.

Erkösi és képesítési bizonyítványokkal felszerelendő folyamodványok f. év július-hó 1-ig,

a „Háromszéki Takarékpénztár” igazgatóságához S.-Szent-Györgyön nyújtandók be.

Az állomás elfoglalása előtt az alkalmazandónak talált egyén évi fizetésének megfelelő biztosítékot tartozik letenni.

A „Háromszéki Takarékpénztár” igazgatósága.

STEIN JÁNOS

m. k. egyetemi könyvnyomdász Kolozsvárt,

ajánlja a kolozsvári ev. ref. főtanodának, általa már évtizedeken át kezelt

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJÁT.

a melynek helyiségei a legutóbbi időben tetemesen megrövidítve és a munka eszközei a kor igényeinek megfelelőleg, tökéletesítve és szaporítva vannak.

A használandó betűk a jelenleg divó legmodernebb minták szerint öntve, a könyvnyomdát kitűnő metsző kezeli. A nyomdai munkák kiállításához szükséges anyagok a legjobb és legolcsóbb forrásokból erednek.

PAPÍR GYÁRI ÁRBA SZAMITTATIK.

Munkát minden időben, még éjjel is elvállal és a leggyorsabban s a legjutányosabban eszközöl.

A gépek elegendősége, valamint a munkaerők teljes száma teszi lehetővé, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, ízléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy e nemből bármely hazai nyomdával versenyezhet.

Mindenmely és nyelvű könyvek, bármiféle rovatos ívek, körlevelek, árjegyzékek, számlák, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívó-jegyek, tánczrendek, gyógyszer-táblák, bor-, rozs- és más vignettek, újévi és más alkalmi üdvözlők, baromtlevelek, vásározódulak, hirdetmények, bármely nagyságú falragaszok, szóval minden e szakba vágó munkák izletes kiállítását elvállalja. (24) (18-*)

Különösen a kir. törvényszékek, megyei- s városi hatóságok és a községi előjáróságok figyelmét bátor arra felhívni, hogy a hivatali szükségletekre megkívántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolcsóbb árszámítására különös súlyt fektet.

Előleges költségvetéssel is készséggel szolgál, a gyakrabban előforduló s törvényszerű mintázatok birtokában lévén.

A gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877. XX. t. cikk életbeléptetése tárgyában a m. kir. belügyminister ur által az

arvaszékek részére kibocsátott ügyrendben előforduló nyomtatványokból —

melyekből készletet tart — kismennyiségben konoz számra is jutányos árban szolgál.

1879.